

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ: ІНСТРУМЕНТАЛІЗАЦІЯ ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ, ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРИМУСОВОГО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ

DIGITAL TRANSFORMATION OF ENFORCEMENT PROCEEDINGS: INSTRUMENTALISATION OF ELECTRONIC SERVICES, PROCEDURAL SAFEGUARDS AND EFFECTIVENESS OF COMPULSORY ENFORCEMENT OF JUDGMENTS

Подольан Ю.О., к.ю.н., доцент,

доцент кафедри господарського та транспортного права

Навчально-науковий інститут управління, технологій та правових наук

Національного транспортного університету,

У статті досліджується цифрова трансформація виконавчого провадження як ключовий напрям модернізації механізмів примусового виконання судових рішень та актів інших органів. Обґрунтовується, що впровадження електронних сервісів (Електронний кабінет виконавчого провадження, автоматизовані реєстри боржників та виконавчих документів, електронний документообіг, онлайн-арешт активів, електронні торги арештованим майном, інтеграція з банківськими та реєстрами речових прав) формує нову інструменталізовану модель функціонування виконавчої служби.

Проаналізовано, яким чином цифрові інструменти здатні підвищити швидкість, прозорість і простежуваність виконавчих дій, зменшити корупційні ризики, посилити контроль за діяльністю державних і приватних виконавців, забезпечити оперативний доступ стягувача та боржника до інформації про хід провадження. Водночас доведено, що цифровізація не є нейтральною технічною інновацією: вона створює загрози порушення процесуальних гарантій сторін (ризики автоматизованих помилок, блокування рахунків без належної перевірки, ускладнення доступу до правосуддя для цифрово вразливих груп), проблеми захисту персональних даних, кібербезпеки, алгоритмічної непрозорості та фактичного зсуву балансу між ефективністю стягнення і правом на справедливую процедуру.

На основі порівняльно-правового аналізу та оцінки чинного національного регулювання запропоновано підхід, за якого цифрові сервіси виконавчого провадження розглядаються як елемент процедурної легітиматії, а не як інструмент «автоматизованого примусу»: кожне технологічне рішення має бути вбудоване в систему судового і відомчого контролю, принципів пропорційності, належного повідомлення, доступності оскарження та забезпечення доказової фіксації дій виконавця. Зроблено висновок про необхідність подальшої нормативної деталізації статусу електронних сервісів, встановлення чітких стандартів їх використання та відповідальності за зловживання, що забезпечить синергію між цифровізацією, ефективністю примусового виконання та захистом прав людини.

Ключові слова: автоматизована система виконавчого провадження боржник; виконавче провадження; виконавчі документи; виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів; виконуваність рішення; відповідальність; державний / приватний виконавець; дисциплінарна відповідальність виконавця; звернення стягнення; процесуальний статус виконавця; стягувач; суд; ухвала суду; цифровізація.

The article examines the digital transformation of enforcement proceedings as a key vector in modernising mechanisms for compulsory enforcement of court judgments and decisions of other authorities. It is argued that the introduction of electronic services (the Electronic Enforcement Proceedings Cabinet, automated registers of debtors and enforcement documents, electronic document management, online freezing of assets, electronic auctions of seized property, integration with banking systems and registers of property rights) forms a new instrumentalised model of functioning of the enforcement service. The paper analyses how digital tools can increase the speed, transparency and traceability of enforcement actions, reduce corruption risks, strengthen control over the activities of state and private enforcement officers, and ensure prompt access of the enforcement creditor and debtor to information on the progress of proceedings. At the same time, it is demonstrated that digitalisation is not a neutral technical innovation: it generates risks to procedural safeguards of the parties (automated errors, freezing of accounts without proper verification, barriers to access to justice for digitally vulnerable groups), as well as problems of personal data protection, cybersecurity, algorithmic opacity and a de facto shift of the balance between efficient recovery and the right to a fair procedure. On the basis of comparative legal analysis and assessment of current national regulation, the article proposes an approach under which digital services of enforcement proceedings are treated as an element of procedural legitimacy rather than an instrument of "automated coercion": each technological solution must be embedded into a system of judicial and administrative control, the principles of proportionality, proper notification, accessibility of appeals and reliable evidentiary recording of enforcement actions. It is concluded that further normative detailing of the status of electronic services, the establishment of clear standards for their use and liability for abuses are necessary to ensure synergy between digitalisation, the effectiveness of compulsory enforcement and the protection of human rights.

Key words: automated enforcement proceedings system; debtor; enforcement proceedings; enforcement documents; enforcement of court and other jurisdictional authorities' decisions; enforceability of the decision; liability; state/private enforcement officer; disciplinary liability of the enforcement officer; foreclosure; procedural status of the enforcement officer; enforcement creditor; court; court ruling; digitalisation.

Постановка проблеми. Реформування системи примусового виконання рішень в Україні відбувається в умовах інтенсивної цифровізації публічної влади та впровадження автоматизованих інформаційних систем. Електронний кабінет виконавчого провадження, інтегровані реєстри боржників і виконавчих документів, електронний документообіг, онлайн-арешт активів, електронні торги арештованим майном та взаємодія з банківськими й державними реєстрами декларуються як інструменти підвищення ефективності, прозорості й підзвітності виконавчої служби. Однак нормативне регулювання цих сервісів залишається фрагментарним, технічно орієнтованим і не завжди узгодженим із базовими засадами верховенства права, змагальності, пропорційності та гарантій захисту прав учасників виконавчого провадження.

Цифрові рішення дедалі частіше використовуються як механізми автоматизованого впливу на майнову сферу боржника (масові арешти рахунків, обмеження прав, електронні повідомлення), що створює ризики технічних помилок, формального «погодження» без реального інформування, ускладнення доступу до правосуддя для осіб з обмеженими цифровими компетенціями, а також загрози порушення конфіденційності та цілісності персональних даних. Відсутність чітко визначених процедурних стандартів функціонування електронних сервісів, прозорих алгоритмів ухвалення рішень та механізмів відповідальності за зловживання чи збої у цифровій інфраструктурі призводить до фактичного зсуву балансу на користь «ефективності стягнення» за рахунок процесуальних гарантій боржника і стягувача.

У цих умовах постає наукова проблема: як сформувати таку модель цифрової трансформації виконавчого провадження, за якої електронні сервіси виступатимуть не лише технічними засобами автоматизації примусового виконання, а елементами процедурної легітимації, інтегрованими в систему судового та адміністративного контролю, забезпечуючи водночас реальну ефективність виконання рішень і належний рівень гарантій прав людини.

Метою статті є розкриття актуальних питань цифрової трансформації виконавчого провадження: інструменталізація електронних сервісів, процесуальних гарантій та ефективності примусового виконання рішень.

Стан дослідження. Питання правової природи та організацій виконавчого провадження традиційно перебувають у полі зору українських і зарубіжних дослідників, які аналізують статус державних і приватних виконавців, гарантії сторін провадження, межі примусу, ефективність виконання судових рішень та засоби судового контролю. В українській доктрині сформовано ґрунтовні напрацювання щодо інституційної реформи виконавчої служби та запровадження приватного виконання, однак цифровий вимір цих трансформацій переважно розглядається фрагментарно – як технічний інструмент оптимізації обігу документів, функціонування реєстрів боржників, електронних торгів арештованим майном тощо, без системного теоретико-правового осмислення їхнього впливу на обсяг процесуальних гарантій учасників виконавчого провадження.

У зарубіжній літературі проблематика цифровізації правосуддя та e-justice опрацьована значно глибше: досліджуються електронні комунікації з судами, онлайн-доступ до матеріалів справ, автоматизація процесуальних дій, алгоритмізація процедур, стандарти прозорості та підзвітності цифрових рішень. У працях, присвячених цифровізації судових та виконавчих механізмів, наголошується на необхідності узгодження технологічних інновацій із правом на справедливий суд, захистом персональних даних, інформаційною безпекою, пропорційністю втручання у права особи. Водночас спеціалізовані дослідження, що комплексно аналізують цифрові інструменти саме у сфері виконавчого провадження (електронний арешт активів, автоматизовані списання, інтегровані реєстри, «безконтактна» взаємодія з боржником і стягувачем) крізь призму процедурної легітимності, верховенства права та ризиків алгоритмічного зловживання, залишаються поодинокими. Це зумовлює наукову нішу, яку заповнює дана стаття, пропонуючи концептуальне бачення цифрової трансформації виконавчого провадження не як нейтральної технічної модернізації, а як сфери, де потребує уточнення баланс між ефективністю примусового виконання та збереженням фундаментальних процесуальних гарантій.

Виклад основного матеріалу. Виконавче провадження як завершальна стадія судового провадження і форма примусового виконання судових рішень та рішень інших органів (посадових осіб) є цілісною системою процесуальних дій уповноважених органів і осіб, що здійснюються виключно на підставах, у межах повноважень та у спосіб, визначені Конституцією України, Законом України «Про виконавче провадження», іншими законами та прийнятими на їх виконання нормативно-правовими актами. Його природа передбачає не тільки технічне стягнення, а й гарантування обов'язковості та реальної дієвості судового захисту, оскільки без ефективного виконання судових рішень право на справедливий суд стає декларативним [1].

У цьому контексті цифровізація виконавчого провадження набуває принципового значення як інструмент підвищення ефективності та процедурної легітимності примусового виконання. Впровадження електронних реєстрів боржників і виконавчих документів, електронного документообігу, «Електронного кабінету» для сто-

рін, автоматизованої взаємодії з державними реєстрами та банками дозволяє прискорити виконання рішень, мінімізувати людський фактор, посилити прозорість дій виконавця й забезпечити постійний контроль за дотриманням меж повноважень. Цифрові інструменти, належним чином інтегровані у правове регулювання, перетворюють виконавче провадження з формально-бюрократичної процедури на сучасний, технологічно спроможний механізм реалізації принципу верховенства права, водночас зберігаючи та навіть посилюючи процесуальні гарантії стягувача й боржника.

Дослідимо особливості функціонування наступних цифрових сервісів в системі виконавчого провадження: електронний кабінет виконавчого провадження, автоматизовані реєстри боржників та виконавчих документів, електронний документообіг, онлайн-арешт активів, електронні торги арештованим майном, інтеграція з банківськими та реєстрами речових прав.

Ст.8 Закону України «Про виконавче провадження» визначено, що реєстрація виконавчих документів, документів виконавчого провадження, фіксування виконавчих дій здійснюється в автоматизованій системі виконавчого провадження, порядок функціонування якої визначається Міністерством юстиції України. Вільний та безоплатний доступ до інформації автоматизованої системи виконавчого провадження забезпечує Міністерство юстиції України у мережі Інтернет на своєму офіційному веб-сайті з можливістю перегляду, пошуку, копіювання та роздрукування інформації, на основі поширених веб-оглядачів та редакторів, без необхідності застосування спеціально створених для цього технологічних та програмних засобів, без обмежень та цілодобово. Інформація повинна містити відомості про час її розміщення [1].

Автоматизованою системою виконавчого провадження забезпечується: 1) об'єктивний та неупереджений розподіл виконавчих документів між державними виконавцями; 2) надання сторонам виконавчого провадження інформації про виконавче провадження; 3) виготовлення документів виконавчого провадження; 4) централізоване зберігання документів виконавчого провадження; 5) централізоване зберігання інформації про рахунки органів державної виконавчої служби та приватних виконавців, відкриті для цілей виконавчого провадження; 6) підготовка статистичних даних; 7) реєстрація вхідної і вихідної кореспонденції та етапів її проходження; 8) передача документів виконавчого провадження до електронного архіву; 9) формування Єдиного реєстру боржників [1].

Несанкціоноване втручання у роботу автоматизованої системи виконавчого провадження тягне за собою відповідальність, установлену законом. Рішення виконавців та посадових осіб органів державної виконавчої служби виготовляються за допомогою автоматизованої системи виконавчого провадження. У разі тимчасової відсутності доступу до автоматизованої системи допускається виготовлення документів на паперових носіях з подальшим обов'язковим внесенням їх до автоматизованої системи не пізніше наступного робочого дня після відновлення її роботи. Автоматизована система виконавчого провадження забезпечує автоматизований арешт коштів боржника за виконавчими провадженнями про стягнення аліментів у порядку, визначеному Міністерством юстиції України за погодженням з Національним банком України [1].

Отже, можна сформулювати висновок, що автоматизована система виконавчого провадження є критичним елементом підвищення ефективності й прозорості виконавчого провадження, але вимагає посилення регуляторних та технічних гарантій щодо кібербезпеки, захисту даних, доступності для всіх учасників і реального (а не декларативного) контролю за діяльністю виконавців.

Позитивними аспектами функціонування автоматизованої системи виконавчого провадження:

1) відкритий, безоплатний і цілодобовий доступ до інформації через сайт Мін'юсту підвищує довіру до системи примусового виконання, дає змогу стягувачу, боржнику, суду, ЗМІ та суспільству контролювати наявність і хід проваджень без додаткових запитів;

2) відбувається автоматизований об'єктивний розподіл виконавчих документів між державними виконавцями, що знижує ризики «ручного» впливу, корупційних домовленостей, навмисного вибору «зручного» виконавця;

3) передбачає централізоване зберігання документів, даних про рахунки виконавців, формування Єдиного реєстру боржників забезпечує цілісність інформації, спрощує перевірки, моніторинг, аналітику та внутрішній/зовнішній контроль;

4) автоматизація виготовлення документів, реєстрації кореспонденції та фіксації етапів провадження прискорює роботу, зменшує кількість технічних помилок, дозволяє простежити, хто і коли вчинив певну дію;

5) сприяє покращенню доступу сторін до інформації. Можливість онлайн-отримання інформації про хід провадження зменшує залежність від фізичного відвідування органів виконавчої служби, сприяє реалізації права на інформацію та ефективний засіб захисту;

6) наявний механізм автоматизованого арешту коштів за аліментними провадженнями підвищує реальність захисту прав дитини, мінімізує затягування та ухилення боржників;

7) має місце підготовка статистичних даних на основі автоматизованої системи виконавчого провадження, що дозволяє більш обґрунтовано планувати навантаження, оцінювати ефективність, виявляти проблемні зони.

В той же час, функціонування автоматизованої системи виконавчого провадження передбачає наявність певних недоліків, а саме:

по-перше, виникнення залежності від технічної стабільності. Збої, відсутність доступу до АСВП або повільна робота системи ускладнюють своєчасне вчинення дій; хоча закон дозволяє тимчасовий паперовий формат, це створює прогалини, ризики несвочасного внесення даних і колізії між «фактичними» та «електронними» діями;

по-друге, ризики кібербезпеки та несанкціонованого втручання. Прямо передбачена відповідальність за втручання означає наявність потенційної загрози: злам, підробка записів, несанкціонована зміна статусу боржника чи провадження можуть мати серйозні правові наслідки;

по-третє, проблеми захисту персональних даних. Відкритий онлайн-доступ до відомостей про боржників і провадження створює ризики надмірної стигматизації, порушення приватності, використання інформації третіми особами в цілях тиску чи дискримінації;

по-четверте, виникає можливість «автоматизованих помилок». Неправильно внесені дані, дублювання виконавчих документів, технічні збої при реєстрації чи арешті коштів можуть призвести до незаконного блокування рахунків, обмеження прав сумлінних осіб, а виправлення таких помилок часто є повільним і складним;

по-п'яте, цифрова нерівність учасників. Не всі боржники та стягувачі мають достатні цифрові навички чи технічний доступ. Якщо система де-факто підмінює традиційні канали комунікації, це може погіршити становище «цифрово вразливих» осіб;

по-шосте, формалізація без реального контролю. Навіть за наявності електронних слідів дій виконавця не завжди забезпечено належний подальший контроль з боку керівництва, Мін'юсту чи суду; є ризик, що цифровий інструмент сприймається як самодостатній доказ «законності», хоча по суті рішення може бути свавільним.

Наступним цифровим ресурсом є Єдиний реєстр боржників.

Єдиний реєстр боржників – це систематизована база даних про боржників, що є складовою автоматизованої

системи виконавчого провадження та ведеться з метою оприлюднення в режимі реального часу інформації про невиконані майнові зобов'язання боржників та запобігання відчуженню боржниками майна [1, ст.9].

Відомості про боржників, включені до Єдиного реєстру боржників, є відкритими та розміщуються на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України. Реєстрація боржника в Єдиному реєстрі боржників не звільняє його від виконання рішення. Державні органи, органи місцевого самоврядування, нотаріуси, інші суб'єкти при здійсненні ними владних управлінських функцій відповідно до законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень, у разі звернення особи за вчиненням певної дії щодо майна, що належить боржнику, який внесений до Єдиного реєстру боржників, зобов'язані не пізніше наступного робочого дня повідомити про це зазначений у Єдиному реєстрі боржників орган державної виконавчої служби або приватного виконавця із зазначенням відомостей про майно, щодо якого звернулася така особа. Банки, небанківські надавачі платіжних послуг, емітенти електронних грошей у разі відкриття або закриття рахунку/електронного гаманця фізичній або юридичній особі, внесений до Єдиного реєстру боржників, у тому числі через відокремлені підрозділи банку, небанківських надавачів платіжних послуг, емітентів електронних грошей, зобов'язані у день відкриття або закриття рахунку/електронного гаманця повідомити про це зазначений у Єдиному реєстрі боржників орган державної виконавчої служби або приватного виконавця. Порядок надання такої інформації та форма повідомлення встановлюються Національним банком України за погодженням із Міністерством юстиції України [1, ст.9].

Виконавець не пізніше наступного робочого дня з дня отримання повідомлення зобов'язаний прийняти рішення про накладення арешту на майно та/або на кошти/електронні гроші, що знаходяться на рахунках/електронних гаманцях боржника в банках, небанківських надавачах платіжних послуг, емітентах електронних грошей, у порядку, визначеному статтею 56 цього Закону, крім випадку, коли на таке майно арешт уже накладено з тих самих підстав. Укладення протягом строку, зазначеного в частині третій цієї статті, правочину щодо майна боржника, який призвів до неможливості задовольнити вимоги стягувача за рахунок такого майна, є підставою для визнання такого правочину недійсним, крім випадків продажу у процесі приватизації майна, яке входить до складу єдиного майнового комплексу державного або комунального підприємства, внесеного до Єдиного реєстру боржників. Відомості про боржника вносяться до Єдиного реєстру боржників (крім відомостей щодо боржників, якими є державні органи, органи місцевого самоврядування, а також боржників, які не мають заборгованості за виконавчим документом про стягнення періодичних платежів більше трьох місяців, та боржників за рішенням немайнового характеру) одночасно з винесенням постанови про відкриття виконавчого провадження. Відомості про боржника за рішенням про встановлення побачення з дитиною та про усунення перешкод у побаченні з дитиною вносяться до Єдиного реєстру боржників одночасно з винесенням постанови про накладення штрафу на боржника [1, ст.9].

Єдиний реєстр боржників містить такі відомості:

1) прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дата народження боржника – фізичної особи або найменування, ідентифікаційний код юридичної особи у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань боржника – юридичної особи;

2) найменування органу або прізвище, ім'я, по батькові та посада посадової особи, яка видала виконавчий документ;

3) найменування органу державної виконавчої служби або прізвище, ім'я, по батькові приватного виконавця, номер засобу зв'язку та адреса електронної пошти виконавця;

4) номер виконавчого провадження;

5) категорія стягнення (аліменти, штраф тощо) [1, ст.9].

Презумуючи вище викладене, відзначимо, що згідно з пунктом 10 «Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи», затвердженого рішенням Вищої ради правосуддя від 17 серпня 2021 року № 1845/0/15-21, реєстрація електронних кабінетів в ЄСІТС є обов'язковою для всіх юридичних осіб, а також для адвокатів, нотаріусів, державних та приватних виконавців, арбітражних керуючих, судових експертів, органів державної влади та інших державних органів, органів місцевого самоврядування. Інші особи реєструють свої електронні кабінети в ЄСІТС у добровільному порядку. Крім того, про це йдеться у Законі України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обов'язкової реєстрації та використання електронних кабінетів в Єдиній судовій інформаційно-телекомунікаційній системі або її окремих підсистем (модулів), що забезпечує обмін документами» від 29 червня 2023 року № 3200-ІХ.

Наступним цифровим сервісом є онлайн-арешт активів у виконавчому провадженні – це технологічно забезпечений спосіб накладення арешту на кошти та інші ліквідні активи боржника через інтегровані електронні сервіси (автоматизовану систему виконавчого провадження, інформаційну взаємодію з банками, держреєстрами тощо), за яким рішення виконавця в електронній формі без фізичних паперових носіїв та проміжних ланок трансформується у фактичне обмеження розпорядження активами.

Зміст онлайн-арешту активів:

1. Нормативна й процесуальна основа. Арешт залишається процесуальною дією виконавця, що ґрунтується на Законі «Про виконавче провадження» та відповідних підзаконних актах. Онлайн-формат не змінює правової природи арешту, а змінює спосіб його реалізації – з паперового/листового на електронний, через автоматизовані канали зв'язку.

2. Електронна ініціація. Виконавець вносить постанову про арешт коштів (активів) до автоматизованої системи виконавчого провадження. Постанова формується, підписується КЕП і надсилається в електронному вигляді до банків, фінансових установ, інколи – до відповідних реєстрів (прав на нерухомість, транспорт, цінні папери).

3. Миттєва взаємодія з інфраструктурою. Банки та інші суб'єкти отримують постанову в режимі наближеному до реального часу та автоматично блокують рахунки/операції в межах визначених сум або всіх наявних коштів. В електронних реєстрах можуть встановлюватися заборони на відчуження майна боржника.

4. Фіксація та простежуваність передбачає, що усі дії (дата, час, підпис виконавця, адресат, підтвердження отримання) фіксуються в системі. Це забезпечує доказову базу законності арешту, можливість подальшого судового контролю та оскарження.

5. Функціональне призначення. Оперативність: швидке блокування активів мінімізує можливість їх виведення. Масштабованість: одночасна взаємодія з багатьма банками/реєстрами без фізичних запитів. Зменшення корупційних ризиків: мінімізація ручних контактів і вибіркової.

Ключовими вимогами до онлайн-арешту є:

наявність чіткої правової підстави (виконавчий документ, постанова виконавця);

ідентифікація боржника (щоб уникнути арешту «не того» клієнта);

дотримання пропорційності (арешт у межах суми стягнення + витрати);

належне повідомлення сторін та доступність механізмів оскарження;

захист персональних даних, інформаційна та кібербезпека.

Ризики, закладені в змісті (коротко)

автоматизовані помилки → блокування рахунків невинних осіб;

технічні збої → неможливість оперативного зняття арешту;

недостатня прозорість алгоритмів взаємодії з банками;

потенційна «надмірна автоматизація», коли людський контроль за законністю підміняється технічним виконанням.

Отже, онлайн-арешт активів у виконавчому провадженні – це цифрова форма класичного заходу примусового виконання, зміст якої полягає в оперативному, централізованому й технологічно захищеному накладенні обмежень на активи боржника, за умови повного збереження правових підстав, процесуальних гарантій і контролю за діями виконавця.

Слід відзначити, що онлайн-/автоматизованого арешту активів уже є предметом судової практики в Україні.

По-перше, суди загальної юрисдикції та адміністративні суди розглядають спори щодо законності автоматизованого арешту коштів та списання з рахунків боржників, здійснених на підставі Закону України «Про виконавче провадження» та Порядку автоматизованого арешту коштів/електронних грошей боржників, затвердженого наказом Мініюсту № 1203/5 від 16.04.2019 (з наступними змінами). У цих справах перевіряється: наявність належного виконавчого документа, правильність ідентифікації боржника, дотримання процедури формування та надсилання постанови через АСВП, межі суми арешту, відповідність діям виконавця та банку закону і Порядку [2]. Показовим є, зокрема, рішення Рівненського міського суду у справі № 569/16850/23 (18.12.2023), де позивач оскаржував списання коштів з рахунку та посилався на неправомірність дій банку й виконавчої служби. Суд прямо аналізує механізм, закріплений у Порядку автоматизованого арешту коштів, використання АСВП, електронних підписів, підстави для розкриття банківської таємниці та робить висновок про правомірність дій за умови дотримання встановленої процедури [3].

Важливою є й постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду від 04.06.2025 у справі № 532/2862/23, де суд оцінює дії приватного виконавця щодо припинення арешту коштів, посилаючись на розділ IV Порядку автоматизованого арешту коштів/електронних грошей та функціонування АСВП. Верховний Суд підтверджує обов'язок використовувати електронні постанови з КЕП, механізм електронної взаємодії з банками та фактично визнає онлайн-формат арешту і зняття арешту невід'ємною, нормативно врегульованою частиною виконавчого провадження, підконтрольною суду [4].

Крім того, у низці справ (зокрема, рішення окружних адмінсудів та господарських судів, де позивачі просять визнати протиправними постанови про арешт коштів, винесені із застосуванням Порядку автоматизованого арешту) суди прямо аналізують законність використання онлайн-інфраструктури: чи була належна підстава, чи коректно сформований електронний запит/постанова, чи не порушено пропорційність та межі арешту.

Отже, судовою практикою з онлайн-арешту активів існує і формується як практика контролю за автоматизованими інструментами примусового виконання. Вона підтверджує, що: 1) онлайн-арешт є правомірним лише як технічна форма реалізації передбачених законом повноважень; 2) будь-які порушення процедур АСВП чи вихід за межі виконавчого документа можуть бути підставою для скасування арешту та визнання дій протиправними; 3) суди сприймають онлайн-механізми не як «автоматичний

примус», а як такі, що підлягають повному публічно-правовому контролю.

І наостанок, зазначимо, що актуальним залишається питання інтеграції виконавчого провадження з банківським сектором та реєстрами речових прав – це дуже складне питання цифрової моделі примусового виконання, бо саме тут технічні інструменти безпосередньо стикаються з майновою сферою боржника. Суть інтеграції: виконавець формує постанову про арешт коштів в АСВП, підписує КЕП, система автоматично розсилає її банкам; банки в електронному режимі ідентифікують рахунки боржника, накладають арешт у визначених межах і повертають електронне підтвердження; цей же канал використовується для зняття арешту, що критично для оперативного поновлення прав.

Функціонально інтеграція виконавчого провадження з банківським сектором та реєстрами речових прав означає: по-перше, швидке виявлення та блокування коштів; по-друге, мінімізацію людського фактору і «ручних домовленостей»; по-третє, фіксацію кожної дії в електронному журналі, що спрощує судовий контроль.

Ще одним важливим проблемним питанням, яке потребує вирішення є – інтеграція з реєстрами речових прав

та іншими майновими реєстрами – доступ виконавців до реєстрів активів для пошуку і обтяження майна боржника. Йдеться насамперед про:

Державний реєстр речових прав на нерухоме майно;
Державний реєстр обтяжень рухомого майна;
інші відомчі реєстри (транспорт, корпоративні права тощо).

Умови доступу та взаємодії визначаються спеціальними актами Мін'юсту, зокрема Порядком доступу державних виконавців до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Зміст інтеграції тут полягає у тому, що: виконавець у режимі онлайн отримує інформацію про нерухомість, обтяження, співвласників; накладає арешт на нерухоме майно / реєструє обтяження без паперового листування, через електронну взаємодію; всі дії фіксуються й можуть бути відтворені при перевірці чи оскарженні.

Отже, успішна інтеграція виконавчого провадження з банківським сектором та реєстрами речових прав дозволить: оперативно виявляти «реальні» активи, а не працювати «наосліп»; унеможливити тихе відчуження майна після відкриття провадження; уніфікувати та стандартизувати практику арешту й реалізації майна.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про виконавче провадження: Закон України від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2016. № 30. Ст.542.
2. Про затвердження Порядку автоматизованого арешту коштів/електронних грошей боржників на рахунках/електронних гаманцях, відкритих надавачами платіжних послуг з обслуговування рахунків, емітентами електронних грошей: затв. Наказом Міністерства юстиції України від 16.04.2019 № 1203/5. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0399-19#Text>
3. Рішення Рівненського міського суду Рівненської області від 18.12.2023 р. URL: <https://zakononline.ua/court-decisions/show/115956379>
4. Провадження № 61-14113св24 від 04 червня 2025 року у справі №532/2862/23 Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду. URL: https://protocol.ua/ru/postanova_ktss_vp_vid_04_06_2025_roku_u_spravi_532_2862_23/

Дата першого надходження рукопису до видання: 22.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025

Дата публікації: 29.10.2025